

Вченому секретареві спеціалізованої вченої ради Д 08.820.03
при Дніпропетровському національному університеті
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
Міністерства освіти і науки України
доктору економічних наук, доценту
І.І. Рекуну

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Андрушківа Богдана Миколайовича
на дисертаційну роботу **Станкевич Ірини Володимирівни**
**«Управління діяльністю освітньої організації на засадах багатовимірного
оцінювання якості»**, подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора
економічних наук за спеціальністю
08.00.04 – Економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Ознайомлення з дисертацією, авторефератом, науковими працями у фахових виданнях та іншими публікаціями Станкевич І.В., дає підставу зробити наступні висновки:

1. Актуальність обраної теми.

У сучасних умовах розвитку суспільства, підходи до управління діяльністю підприємств та організацій потребують перегляду, з огляду на необхідність забезпечення та підвищення рівня якості виготовленої продукції (наданих послуг). Заклади вищої освіти не є виключенням, особливо з огляду того, що якість та ефективність діяльності вишу, перш за все, визначається рівнем працевлаштування його випускників (здобувачів вищої освіти), їх професійною компетентністю та кваліфікацією, конкурентоспроможністю, мобільністю та адаптаційною готовністю до ринку праці. За таких обставин, обґрунтування теоретичних, методологічних підходів та розробка практичних рекомендацій щодо забезпечення ефективності управління діяльністю освітньої організації на засадах якості, є однією з необхідних умов забезпечення стабільного розвитку та стійких позицій в мінливих ринкових умовах. Сьогодні, високий рівень ефективності управління діяльністю освітньої організації досягається за рахунок активізації питань щодо забезпечення як якості вищої освіти, так і якості освітньої діяльності, а також підвищення рівня мотивації учасників освітнього процесу до праці (навчання).

У цьому контексті визначення напрямів підвищення ефективності управління освітньою організацією, що характеризується багатоваріантністю можливих управлінських рішень, які забезпечуються багатовимірністю

оцінювання якості діяльності освітньої організації та формалізацією процесу прийняття управлінських рішень шляхом розробки теоретичних, методологічних та прикладних положень є важливою проблемою, яка потребує вирішення.

Слід зазначити, що підходи та моделі, які нині застосовують для вирішення зазначеної проблеми не завжди дозволяють забезпечити цільове управління діяльністю освітніх організацій, простежити причинно-наслідкові зв'язки вхідних та вихідних параметрів їх результативного досягнення, що характеризується відсутністю цілісності взаємопов'язаних управлінських функцій. Це призводить до недостатньої обґрунтованості рішень щодо забезпечення належного рівня якості та ефективності управління освітньою організацією з огляду щодо виконання потреб і вимог замовників та інших зацікавлених сторін.

Таким чином, дисертаційне дослідження Станкевич І.В. «Управління діяльністю освітньої організації на засадах багатовимірного оцінювання якості», що спрямоване на наукове обґрунтування теоретичних, методологічних підходів та розробка практичних рекомендацій щодо забезпечення ефективності управління ОО на засадах багатовимірного оцінювання якості її діяльності в ринкових умовах господарювання, є актуальним та своєчасним.

2. Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, темами та планами досліджень.

Дисертаційна робота є складовою науково-дослідних робіт Одеської національної академії зв'язку ім. О.С. Попова «Організаційно-економічні основи формування конкурентоспроможності випускників ВНЗ на ринку праці України» (№ ДР 0114U004796), в межах якої здобувачем розроблено комплексний підхід до оцінки рівня конкурентоспроможності випускників у контексті вимог працедавців; «Інноваційні підходи щодо розробки та впровадження системи управління якістю телекомунікаційного оператора» (№ ДР 0113U004760), в межах якої здобувачем обґрунтовано теоретико-методологічні основи розробки та впровадження систем управління якістю в діяльність підприємств та організацій відповідно до вимог стандарту ISO 9001; «Складові сталого розвитку операторів телекомунікацій в контексті національних та міжнародних вимог інформаційного суспільства» (№ ДР 0115U005944), в межах якої здобувачем обґрунтовано роль системи управління якістю, як основи економічного зростання та посилення акцентів на сучасних принципах концепції TQM та соціально-етичного маркетингу; «Удосконалення управління навчально-виробничою діяльністю ОО на основі підвищення якості ВО» (№ ДР 0117U003426), в межах якої здобувачем удосконалено теоретико-методичне забезпечення управління діяльністю ОО на основі підвищення рівня якості, сформульовано визначення понять «якість ВО» та «якість діяльності ОО»; «Моделювання та оцінювання бізнес-процесів оператора телекомунікацій» (№ ДР 0117U003424), в межах якої здобувачем обґрунтовано теоретичні засади, інструментальні засоби та методологію моделювання бізнес-процесів складних організацій у сучасних умовах.

3. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Як показало вивчення, отримані результати є обґрунтованими і достовірними.

Теоретичною та методологічною основою дисертаційного дослідження стали основні положення економічної теорії, теорії управління якістю, які висвітлені у наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених та, що присвячені проблемам управління освітніми організаціями, зокрема на засадах оцінювання якості діяльності. Для досягнення поставленої мети та вирішення окреслених завдань, в роботі використано сукупність методів емпіричного та теоретичного дослідження; методи аналізу, синтезу та узагальнення, що у діалектичному взаємозв'язку застосовують на емпіричному та теоретичному рівнях досліджень та дозволяють науково обґрунтувати теоретико-методологічні підходи до управління діяльністю освітньою організацією; виявити структуру, складові та властивості, що становлять основу розробки концептуальної схеми забезпечення ефективності управління діяльністю освітньою організацією, яка заснована на системно-кібернетичній моделі управління діяльністю освітньою організацією з урахуванням багатовимірного оцінювання якості. Зокрема, сукупність структурно-логічного методу, теоретичного узагальнення, аналізу і синтезу використано при формуванні логіки та структури роботи. Такі методи, як абстрагування, аналізу, індукції та дедукції є основою – для визначення сутності принципів, функцій та управління діяльністю освітньої організації; методи спостереження та порівняння, програмно-цільовий метод – для обґрунтування комплексу цілей управління діяльністю освітньої організації; методи спостереження та порівняння – для визначення стану та проблем в управлінні діяльністю освітньої організації відповідно до вимог Європейського простору вищої освіти; програмно-цільовий метод та метод SWOT-аналізу – для обґрунтування напрямів та основних тенденцій розвитку освітньої організації; метод абстрагування та морфологічного аналізу – для визначення сутності понять «якість вищої освіти» та «якість діяльності освітньої організації»; метод моделювання та системного і процесного підходів – для розвитку методичних засад формування та реалізації системи управління якістю в діяльності освітньої організації; методи факторного аналізу, класифікації, соціологічного опитування та апріорного ранжування – для удосконалення науково-методичних підходів моніторингу зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на якість діяльності освітньої організації; методи абстрагування та морфологічного аналізу, типологізації – для визначення сутності понять, пов'язаних із ранжуванням об'єктів освіти та основних критеріїв оцінювання діяльності освітньої організації за рейтинговими моделями; методи порівняння, спостереження та узагальнення – для розвитку методів багатовимірного кількісного оцінювання якості діяльності освітньої організації; метод економіко-математичного моделювання – для побудови системно-кібернетичної моделі управління діяльністю освітньої організації на основі функції корисності підвищення рівня якості; методи

вимірювання та формалізації – при формуванні системи показників кількісного оцінювання якості та розробки інформаційної системи пошуку оптимальних рішень у множині Парето; метод експертних оцінок – для визначення вагових коефіцієнтів та вагомості показників багатовимірного оцінювання якості діяльності освітньої організації за методом Парето; метод лінійного програмування – для встановлення найкращого рівня якості діяльності освітньої організації за допомогою побудованої функції корисності; методи теоретичного узагальнення, вимірювання та формалізації – для розвитку методичного підходу до оцінювання якості діяльності науково-педагогічних працівників освітньої організації; графічний метод – для побудови схем, графіків та діаграм; абстрактно-логічний – для обґрунтування висновків, що забезпечують достовірність отриманих результатів дослідження.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій автора підтверджена також результатами їх апробації на 25 науково-практичних конференціях різного рівня, впровадженням рекомендацій щодо багатовимірного кількісного оцінювання якості діяльності освітніх організацій країни.

Результати дисертаційного дослідження доведені до рівня прикладних напрацювань у вигляді рекомендацій для освітніх організацій України. Пропозиції щодо формування системно-кібернетичної моделі управління діяльністю освітньої організації, яка ґрунтується на використанні багатовимірного кількісного методу Парето та системі кваліметричних показників груп критеріїв можуть бути використані освітніми організаціями України та впроваджені Міністерством освіти і науки України у частині показників Національного рейтингу закладів вищої освіти. Результати дослідження з управління та оцінювання якості діяльності освітньої організації прийнято у роботу органу з сертифікації персоналу Державного підприємства «Всеукраїнський Державний науково-виробничий центр стандартизації, метрології, сертифікації та захисту прав споживачів» (ДП «Укрметртестстандарт», м. Київ), зокрема до процесу оцінки компетентності аудиторів з сертифікації систем управління якістю, в тому числі й ОО відповідно до вимог ДСТУ ISO 9001 (акт впровадження № 42-31/177 від 31.05.2016 р.). Авторські пропозиції частково використані при визначенні терміна «якість ВО» (в частині змін до статті 1 Закону України «Про ВО», внесених прийнятим у новій редакції Законом України «Про освіту» від 05.09.2017 р. №2145-VIII) (довідка Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України від 21.11.2017 р. № 542-11). Окремі елементи дисертаційного дослідження, висновки та рекомендації впроваджено в навчальний процес програм перепідготовки та підвищення кваліфікації у закладах вищої освіти – членах Української Асоціації з розвитку менеджменту та бізнес-освіти (м. Київ), а саме: визначення складу критеріїв та показників оцінювання якості та основні організаційно-економічні засади управління діяльністю ОО (акт впровадження № 171-В від 27.04.2016 р.). Також, використано в діяльності Одеської національної академії зв'язку ім. О.С. Попова (м. Одеса): при розробці та запровадженні системи управління якістю ОО (здобутки представлено в номінації «Інновації у створенні системи

внутрішнього забезпечення якості ВО» (довідка №01-22-68 від 03.11.2015 р.); викладанні дисциплін «Управління якістю» та «Комплексні системи управління якістю послуг поштового зв'язку» та науково-дослідній діяльності (акт впровадження № 21 від 10.09.2017 р.); а також в діяльності Вінницького національного технічного університету, зокрема в управлінській та навчальній (акт впровадження № 8/17 від 10.11.2017 р.).

Автором у процесі викладення змісту дослідження в логічній послідовності ретельно обґрунтовано та запропоновано нове вирішення науково-прикладної проблеми щодо підвищення ефективності управління освітньої організації із багатоваріантністю можливих управлінських рішень, що забезпечується багатовимірністю оцінювання якості її діяльності та формалізацією процесу прийняття управлінських рішень.

У першому розділі «**Теоретичні основи управління діяльністю освітньої організації**» (стор. 33-109) автором сформовано та обґрунтовано теоретико-методологічні підходи до управління діяльністю освітньої організації; визначено сучасні комплексні цілі у сфері вищої освіти як підґрунтя ефективного управління діяльністю освітньої організації; обґрунтовано концептуальну схему забезпечення ефективності управління діяльністю освітньої організації на основі системно-кібернетичної моделі та багатовимірному оцінюванні якості.

Результати проведених наукових пошуків дали автору можливість визначити, що у сучасних ринкових умовах господарювання заклад вищої освіти, з одного боку, є соціальним інститутом (організацією), а, з іншого – виступає як суб'єкт господарювання – освітня організація, результатом діяльності якого є створення соціального продукту, що має реальну товарну форму та наділеного рядом характерних особливостей, які формуються в процесі життєвого циклу («Петлі якості») його створення. Автором розглядаються теоретико-методологічні підходи до управління діяльністю освітньої організації, що ґрунтуються на концепції тотального менеджменту якості (TQM) та соціально-етичного маркетингу, відповідно до яких, науково обґрунтований вибір цілей, змісту, методів та засобів організації освітньої діяльності, як визначено в роботі, забезпечують відповідні принципи управління та функції.

Автором визначено генеральну ціль вищої освіти, якою є продукування якісно значущих інноваційних знань та розвиток людського капіталу, досягнення якої забезпечується на рівні освітньої організації за рахунок цільового управління та декомпозиції генеральної цілі на ряд комплексних сучасних цілей управління діяльністю освітньої організації. Такими цілями є: 1) формування обдарованої особистості, інтернаціоналізаційно та мобільно активної, конкурентоспроможної, компетенції і креативний підхід якої дозволяють збільшити її попит на ринку працевлаштування; 2) гармонізація та адаптація особистості в соціумі; 3) забезпечення розвитку людини протягом життя; 4) естетична вихованість особи.

Так, автором розроблено концептуальну схему, застосування якої дасть можливість забезпечувати ефективність управління діяльністю освітньої організації, що ґрунтується на плануванні конкретних цілей у сфері вищої освіти, розробці та осмисленні системно-кібернетичної моделі управління

діяльністю освітньої організації відповідно до отримання інформації про результати діяльності освітньої організації, за рахунок застосування кількісних методів оцінки на кожній стадії освітнього процесу, з урахуванням мотивації учасників цього процесу до корисних (професійних) дій, спрямованих на досягнення визначених цілей у сфері вищої освіти.

У другому розділі **«Стан та тенденції управління діяльністю освітньої організації в сучасних умовах»** (стор. 129-197) автором проаналізовано стан та виявлено системні проблеми в управлінні діяльністю освітньої організації в ринкових умовах господарювання; виявлено тенденції розвитку освітньої організації в умовах глобалізації та інтернаціоналізації за рахунок розвитку методичного інструментарію кількісної оцінки факторів SWOT-аналізу діяльності освітньої організації; визначено роль якості вищої освіти як основи управління сучасною освітньою організацією та розвинено сутність понять «якість вищої освіти» та «якість діяльності освітньої організації».

В результаті аналізу ряду вимог з боку міжнародної освітньої спільноти, зокрема Європейського простору вищої освіти, національних тенденцій розвитку та функціонування освітніх організацій, автором виявлено системні проблеми в управлінні діяльністю освітньої організації, якими є: зниження якості базової освіти, скорочення чисельності здобувачів вищої освіти, диспропорція між попитом робочої сили та її пропозицією за певними видами економічної діяльності, що утворює проблему надто низького рівня працевлаштування здобувачів вищої освіти за фахом, та відтік професіоналів з освітньої сфери.

Для врахування глобалізаційних та інтернаціоналізаційних процесів у сфері вищої освіти та обґрунтування методичного інструментарію аналізу діяльності сучасної освітньої організації автором обрано SWOT-аналіз. Методичний інструментарій кількісної оцінки факторів якого розвинено автором, що дозволило усунути існуючі недоліки в діяльності освітньої організації, як: слабка підтримка прийняття конкретних управлінських рішень та суб'єктивність вибору факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Автором, відповідно до аналізу законодавчих та наукових джерел, отримали розвитку поняття «якість вищої освіти» та «якість діяльності освітньої організації», за основу концепції побудови яких було обрано вимоги, що містяться у комплексі стандартів ISO 9001 «Системи управління якістю». Автор визначає, що поняття «якість діяльності освітньої організації» по відношенню до «якості вищої освіти» є інтегральною характеристикою, що обумовлює спроможність освітньої організації задовольняти потреби та вимоги замовників та інших зацікавлених сторін.

У третьому розділі **«Методологія управління якістю діяльності освітньої організації»** (стор. 214-269) автором удосконалено методичний підхід до формування та реалізації системи управління якістю освітньої організації; розвинено теоретичні положення вимірювання та оцінювання результативності процесів у системі управління якістю.

Автором обґрунтовано, що методологія управління діяльністю освітньої організації на засадах якості ґрунтується на дієвій системі ефективного управління, яка забезпечує та спрямовує діяльність освітньої організації у

напрямку досягнення комплексу стратегічних та поточних цілей у сфері вищої освіти.

Авторські дослідження контекстних вимог національного стандарту ДСТУ ISO 9001:2015 «Системи управління якістю. Вимоги» дозволили удосконалити методичний підхід до формування та реалізації системи управління якістю діяльності освітньої організації. Авторські пропозиції щодо застосування методичного підходу передбачають ідентифікацію та віртуалізацію (моделювання) процесів системи управління якістю. В основу ідентифікації процесів системи автором покладено результативний підхід, запропонований International Benchmarking Clearinghouse (IBC), та перелік процесів відповідно до життєвого циклу створення соціального продукту («Петлі якості» освітньої послуги). Для віртуалізації процесів системи управління якістю діяльності освітньої організації автором обрано методологію Unified Modeling Language (UML), яка використовує ряд діаграм, що дозволяють описати систему практично з усіх можливих точок зору, визначити ефективність і надійність процесів, виявити та знищити «вузькі» місця та уникнути дублювання функцій в освітній організації.

Автором розвинено теоретичні положення вимірювання та оцінювання результативності процесів у системі управління якістю діяльності освітньої організації за рахунок застосування розробленої системи критеріїв і показників.

В 3 розділі автором зроблено висновок, що методичний підхід до формування та реалізації системи управління якістю, у сукупності із теоретичними положеннями вимірювання та оцінювання результативності процесів, є відповідним методичним інструментарієм, який забезпечує освітній організації формалізацію виконання вимог, що висуваються Законом України «Про вищу освіту» та «Стандартами і рекомендаціями із забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» (ESG) стосовно внутрішніх систем забезпечення якості освітньої діяльності.

У четвертому розділі **«Методи та моделі багатовимірного оцінювання якості діяльності освітньої організації»** (стор. 280-370) автором удосконалено науково-методичні підходи до моніторингу зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на якість діяльності освітньої організації, узагальнено систему типологізації рейтингових моделей оцінювання якості діяльності освітньої організації; досліджено методи багатовимірного оцінювання якості діяльності освітньої організації, зокрема методи розв'язання задач багатокритеріальної оптимізації.

Автором розвинено науково-методичні підходи до моніторингу зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на якість діяльності освітньої організації, за рахунок їх градації за функціональною ознакою на: організаційно-економічні; соціально-економічні; людські; адміністративно-управлінські; технологічні; політико-правові та соціально-психологічні, а також за рахунок застосування методу апріорного ранжування, що забезпечує можливість визначення найбільш впливових факторів залежно від групи замовників соціального продукту.

Автором систематизовано критерії оцінювання, застосовні сьогодні сучасними моделями оцінювання якості діяльності освітньої організації

(моніторинговими, акредитаційними, рейтинговими та моделями ділової досконалості) за групами: можливості, які мають освітні організації для провадження освітньої діяльності та результати діяльності освітніх організацій. Відповідно чого, автором встановлено, що найбільшою мірою оцінюють якість діяльність освітньої організації саме за її результатами, рейтингові моделі, як на рівні задоволеності вимог ринку праці, особистостей, самої освітньої організації, так і на рівні суспільства (країни). Автором удосконалено систему типологізації рейтингових моделей оцінювання якості діяльності освітньої організації, що ґрунтується на визначених критеріях та переліку їх ключових елементів, задіяння яких забезпечує можливість узгодженого порівняння та аналізування рейтингових моделей оцінювання якості діяльності освітньої організації залежно від їх типу та розкриття їх сутності, що, як зазначає автор, до сьогодні розглядалась або фрагментарно, або однобічно.

Відповідно до результатів проведених досліджень, автором доведено, що можливість багатовимірного оцінювання результатів та прийняття управлінських рішень, спрямованих на досягнення визначених цілей, забезпечують методи, що оперують багатовимірними структурами, але не всі із них застосовують кількісні методи прийняття оптимальних рішень. Автором обґрунтовано, що для розв'язання прикладних економічних задач, зокрема пов'язаних із оптимізацією об'єктів, що функціонують у багатокритеріальному середовищі, застосовують модифікований метод цільового програмування, який відноситься до кількісних методів, що не враховує переваги особи, яка приймає рішення. В основі цього методу лежить комбінація методу лінійного програмування з методом послідовного звуження множини Парето, який застосовано автором по тексту роботи як метод Парето.

У п'ятому розділі **«Системно-кібернетична модель управління діяльністю освітньої організації на засадах якості»** (стор. 387-450) запропоновано авторський науково-методичний підхід до формування системно-кібернетичної моделі управління діяльністю освітньої організації; розроблено концептуальні положення імплементації системно-кібернетичної моделі управління діяльністю освітньої організації на основі функції корисності підвищення рівня якості; розвинено методичний підхід до оцінювання якості діяльності науково-педагогічних працівників освітньої організації.

Автором обґрунтовано та розроблено науково-методичний підхід до формування системно-кібернетичної моделі управління діяльністю освітньої організації, який ґрунтується на використанні багатовимірного кількісного методу Парето, що в багатоступеневому освітньому процесі забезпечує прийняття ефективних управлінських рішень отримання найкращих результатів та базується на значній множині критеріїв і потребує відповідних компромісів при визначенні багатовимірного простору. Автором також відмічено, що системно-кібернетична модель управління діяльністю освітньої організації вмонтовується в організаційну структуру та систему управління якістю діяльності освітньої організації, адаптуючись до неї та сприяючи формуванню архітектури інформаційних потоків.

В роботі обґрунтовано власні характеристики якості діяльності освітньої організації, відповідно до яких розроблено систему кваліметричних показників груп критеріїв таких, як: 1) продуктивність; 2) корисність; 3) доступність та відкритість; 4) інтернаціоналізація та мобільність діяльності освітньої організації.

За допомогою обґрунтованих автором показників, які використовуються в методі Парето, в роботі визначено оцінку якості діяльності навчально-наукових інститутів базової освітньої організації (Одеської національної академії зв'язку ім. О.С. Попова). Як відмічено автором, розроблені пропозиції дозволяють оцінити рівень якості діяльності не лише структурних підрозділів в межах однієї освітньої організації, але і ряду освітніх організацій у множині системи вищої освіти країни відповідно до пошуку оптимальних рішень (еталонних параметрів) діяльності освітньої організації у сфері вищої освіти. Для спрощення у застосуванні та автоматизації процедури розрахунків за методом Парето, автором розроблено інформаційну систему пошуку оптимальних рішень, що також дозволяє мінімізувати вплив людського фактора при визначенні рейтингових місць об'єктів освіти.

Автором, при розробці концептуальних положень імплементації системно-кібернетичної моделі управління діяльністю освітньої організації на основі функції корисності підвищення рівня якості, враховано, що процес управління освітньою діяльністю відзначається багатогранністю і багатоваріантністю можливих рішень на основі багатовимірного оцінювання якості динамічних багатостадійних процесів. За цих умов, автором побудовано інтегровану функцію корисності, а потім декілька локальних цільових функцій, значення яких за певних умов є детермінованими величинами, що відображають елементи і стадії освітньої діяльності. Згортка результатів локальних цільових функцій визначає подальше оцінювання інтегрованого освітнього процесу функцією корисності. Автором визначено, що критерієм задачі оптимізації є максимізація інтегрованої функції корисності.

Автором обґрунтовано, що значного місця в управлінському процесі посідає функція мотивація, яка дозволяє задіяти відповідні інструменти стимулювання учасників освітнього процесу (агентів) у напрямку досягнення цілей у сфері вищої освіти. Автором розвинено методичний підхід щодо оцінювання якості діяльності науково-педагогічних працівників як основних агентів освітньої організації. Завдячуючи авторським пропозиціям, система рейтингового оцінювання якості діяльності науково-педагогічних працівників виконує задачу не тривіального контролю за виконанням роботи, а є мотиваційним інструментом забезпечення якості діяльності освітньої організації, що дає можливість до економічного обґрунтування оптимального розміру матеріального стимулювання працівників освітньої організації відповідно до цільової функції стимулювання агентів-науково-педагогічних працівників освітньої організації у системно-кібернетичній моделі управління діяльністю освітньої організації на основі функції корисності підвищення рівня якості.

4. Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів.

Аналіз змісту дисертації дозволяє зробити висновок про те, що наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає у наступному:

1. Автором вперше сформовано теоретико-методологічні підходи до управління діяльністю освітньої організації, імплементація яких дозволить економічно обґрунтовано задовольняти замовників та інших зацікавлених сторін у якості вищої освіти, забезпечуючи цілісність та ефективність процесу управління відповідно до визначених цілей. Імплементація підходів ґрунтується на застосуванні концепцій TQM та соціально-етичного маркетингу з урахуванням задіяння принципів та функцій управління діяльністю освітньої організації (стор. 34-80);

2. Розроблено концептуальну схему забезпечення ефективності управління діяльністю освітньої організації, що базується на доведеній науковій гіпотезі щодо продукування якісно значущих інноваційних знань та створення соціального продукту у відповідності з сучасними вимогами ринку освітніх послуг, необхідність розробки якої економічно обґрунтовано плануванням конкретних комплексних цілей та оцінюючих їх показників, досягнення яких забезпечується застосуванням системно-кібернетичної моделі управління діяльністю освітньої організації та мотивацією науково-педагогічних працівників до корисних дій у напрямку досягнення цілей організації стосовно кінцевого продукту (стор. 101-106);

3. Вперше розроблено науково-методичний підхід до формування системно-кібернетичної моделі управління діяльністю освітньої організації, який ґрунтується на використанні багатовимірного кількісного методу Парето, системі кваліметричних показників груп критеріїв, застосування яких надає можливість формалізувати процес прийняття ефективних управлінських рішень, забезпечити контроль і оцінювання діяльності освітньої організації та коригування вхідних параметрів, параметрів внутрішнього середовища та зниження негативного впливу зовнішнього середовища діяльності освітньої організації, відповідно до виявлених відхилень від еталона (стор. 389-423).

4. Розроблено концептуальні положення імплементації системно-кібернетичної моделі управління діяльністю освітньої організації, які ґрунтуються на застосуванні функції корисності, що розробляється на основі використання багатокритеріальної теорії корисності та агентної теорії стимулювання (стор. 423-437).

5. Удосконалено сутність та визначення сучасних комплексних цілей управління діяльністю освітньої організації, як: формування обдарованої особистості, інтернаціоналізаційно та мобільно активної, конкурентоспроможної, компетенції і креативний підхід якої дозволяють збільшити її попит на ринку праці; гармонізації та адаптації особистості у соціумі; забезпечення розвитку людини протягом життя; естетичної вихованості особи (стор. 81-98).

6. Удосконалено методичний підхід до формування та реалізації системи управління якістю діяльності освітньої організації, що відрізняється від

існуючих тим, що ґрунтується на вимогах національного стандарту «Системи управління якістю. Вимоги» та передбачає ідентифікацію і віртуалізацію процесів (стор. 216-251);

7. Удосконалено науково-методичні підходи до моніторингу зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на якість діяльності освітньої організації, задіяння яких, на відміну від існуючих, забезпечує можливість поділу факторів за функціональною ознакою (організаційно-економічні, соціально-економічні, людські, адміністративно-управлінські, технологічні, політико-правові (на зовнішньому рівні) та соціально-психологічні (на внутрішньому рівні) фактори), що сприятиме визначенню вагомості впливу факторів, заснованого на методі апріорного ранжування, та підвищенню якості управління освітньої організації в умовах мінливого ринкового середовища (стор. 282-300);

8. Удосконалено систему типологізації рейтингових моделей оцінювання якості діяльності освітньої організації, що, на відміну від існуючих, є багаторівневою та ґрунтується на застосуванні критеріїв і ключових елементів, використання яких дозволяє упорядкувати, систематизувати, порівняти та проаналізувати рейтингові моделі оцінювання якості діяльності освітньої організації залежно від їх типу (стор. 328-343).

9. Розвинено поняття «якість вищої освіти», в основу якого, на відміну від існуючих, покладено економічне обґрунтування відповідності результатів вищої освіти потребам і вимогам замовників та інших зацікавлених сторін; поняття «якість діяльності освітньої організації», що по відношенню до якості вищої освіти, є інтегральною характеристикою, яка обумовлює спроможність освітньої організації задовольняти вимоги замовників, інших зацікавлених сторін (стор. 179-197);

10. Розвинено методичний інструментарій кількісної оцінки факторів SWOT-аналізу, що, на відміну від існуючих, досягається за рахунок використання підходу до ідентифікації факторів внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності освітньої організації та формалізації процесу кількісного оцінювання імовірності їх появи та ступеня впливу з урахуванням виникнення різноманітних ситуацій (стор. 159-174).

11. Розвинено теоретичні положення вимірювання та оцінювання результативності процесів у системі управління якістю діяльності освітньої організації, що, на відміну від існуючих, ґрунтуються на визначенні відхилень за результатами оцінки від нормативів (стандартів якості), за рахунок застосування розробленої системи критеріїв і показників, згрупованих за процесами системи управління якістю (стор. 251-267).

12. Розвинено методичний підхід щодо оцінювання якості діяльності науково-педагогічних працівників освітньої організації, який, на відміну від існуючих, полягає в тому, що ґрунтується на використанні методів прямого, непрямого та негативного стимулювання та розробляється на основі застосування рейтингових балів оцінювання корисних дій працівників у напрямку створення соціального продукту (стор. 438-449).

Практичне значення отриманих результатів полягає у науковому обґрунтованні та поглибленні автором теоретико-методологічних підходів до

управління діяльністю освітньої організації на засадах багатовимірного оцінювання якості. Отримані практичні результати щодо кількісного оцінювання якості діяльності освітньої організації мають важливе практичне значення для формалізації процесу прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності діяльності освітньої організації.

5. Основні дискусійні питання та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи.

Незважаючи на високий науковий рівень розробок, робота не позбавлена окремих недоліків:

1. В розділі 1 «Теоретичні основи управління діяльністю освітньої організації» підрозділі 1.2 «Цільове управління діяльністю освітньої організації» визначено та обґрунтовано сучасні комплексні цілі управління діяльністю освітньої організації, що забезпечують досягнення генеральної цілі вищої освіти (стор. 96 – 99), але не достатньо чітко сформульовано їх кількісний вимір та не окреслено результати щодо їх досягнення.

2. В табл. 3.3 «Критерії результативності процесів системи управління якістю діяльності освітньої організації» (стор. 259 – 264) не розкрито змістовне пояснення формул, що застосовано для оцінки результативності процесів системи. Крім того, доцільно було б надати приклад практичного застосування розробленої системи критеріїв і показників вимірювання та оцінювання результативності процесів у системі управління якістю діяльності освітньої організації.

3. Автору, при оцінці зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на якість діяльності освітньої організації та розробці науково-методичного підходу (розділ 4 підрозділ 4.1, стор. 280 – 298) доцільно було доповнити методами стратегічного аналізу, що сприятиме більш поглибленому визначенню та оцінці викликів зовнішнього середовища. А також треба було врахувати такий важливий фактор для вищої школи, як світоглядний, який мотивує учасників освітнього процесу до праці (стор. 280 – 298).

4. У четвертому розділі дисертації підрозділі 4.2, з посиланням на додаток К, досліджено характерні особливості та критерії глобальних, регіональних та національних рейтингових моделей оцінювання якості діяльності освітніх організацій Австралії, Білорусії, Болгарії, Бразилії, Великобританії, Іспанії, Канади, Китаю, Німеччини, Нідерландів, Польщі, Росії, Словачії, США, Тайваню, Туреччини, Чехії, Франції. При цьому, не достатньо обґрунтовано, чому досвід саме цих країн є найбільш цікавим для України загалом і для вітчизняних освітніх організацій зокрема.

5. На стор. 391 дисертаційної роботи (розділ 5 «Системно-кібернетична модель управління діяльністю освітньої організації на засадах якості») зазначено, що «СК модель управління діяльністю ОО є моделлю, яка накладається на організаційну структуру кожної ОО, адаптуючись до неї та структуру СУЯ діяльності ОО...», що відповідно потребує розробки рекомендацій щодо імплементації цієї моделі як до оргструктури освітньої

організації, так і системи управління якістю діяльності освітньої організації, що в роботі відсутнє.

6. На стор. 420, 421, 424, 425, 428 – 430, 432 дисертаційної роботи зазначено, що в системно-кібернетичній моделі управління діяльністю освітньої організації, зокрема при її імплементації на основі функції корисності, приймаються рішення із множини можливих варіантів відносно наближення до еталону, що і оцінює можливу ефективність чи якість діяльності освітньої організації, але в роботі не зовсім чітко прослідковується що є еталоном і як він формується?

7. Методичний підхід щодо оцінювання якості діяльності науково-педагогічних працівників освітньої організації, що здобув подальшого розвитку в дисертаційній роботі (розділ 5 підрозділ 5.3, стор. 436 – 447), розроблений на основі застосування рейтингових балів оцінювання корисних дій працівників, які представлено у додатку О, табл. О.2, але, при цьому, не розроблено саму шкалу оцінювання та відсутній алгоритм визначення цих балів.

8. Табл.1.1 «Трактування поняття «освіта» законодавчими, тлумачними, довідниковими та науковими джерелами», табл. 2.1 «Співставлення освітніх (наукових) та кваліфікаційних рівнів освіти за МСКО – 2011 та НРК – 2011», табл. 2.18 «Трактування понять «якість», «якість освіти», «якість ВО» законодавчими, тлумачними, довідниковими та науковими джерелами» перевантажують роботу, що доцільно було б перенести у додатки.

Проте, незважаючи на висловлені зауваження, вони мають дискусійний характер і в цілому суттєво не знижують загальну оцінку дисертаційного дослідження, яка є позитивною.

Аналіз всіх положень наукової новизни, висновків і рекомендацій дисертації дозволяє зазначити наступне: вони відповідають вимогам щодо обґрунтованості, достовірності, новизни, опублікування, є самостійними здобутками автора, мають як науковий, так і практичний інтерес.

6. Важливість отриманих у дисертації результатів для науки та практики, рекомендації щодо їх використання.

Цінність дисертації полягає у науковому обґрунтуванні теоретичних, методологічних підходів та розробці практичних рекомендацій щодо забезпечення ефективності управління освітньої організації на засадах багатовимірного оцінювання якості її діяльності в ринкових умовах господарювання.

Запропоновані теоретичні та методологічні підходи ґрунтуються на вперше запропонованій концептуальній схемі забезпечення ефективності управління діяльністю освітньої організації, яка базується на доведеній науковій гіпотезі щодо продукування якісно значущих інноваційних знань та створення соціального продукту, науково-методичному підході до формування системно-кібернетичної моделі управління діяльністю освітньої організації та концептуальних положеннях імплементації системно-кібернетичної моделі

управління діяльністю освітньої організації, які ґрунтуються на застосуванні функції корисності.

Практична цінність дисертації полягає в тому, що теоретичні, методологічні положення, запропоновані та обґрунтовані автором, доведені до рівня конкретних практичних рекомендацій щодо багатовимірного кількісного оцінювання якості діяльності освітніх організацій та мають важливе практичне значення для формалізації процесу прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення їх ефективності діяльності, що були впроваджені у діяльність освітніх організацій країни та використані Українською Асоціацією з розвитку менеджменту та бізнес-освіти, Державним підприємством «Всеукраїнський Державний науково-виробничий центр стандартизації, метрології, сертифікації та захисту прав споживачів» (ДП «Укрметртестстандарт», м. Київ), Одеською національною академією зв'язку ім. О.С. Попова та Вінницьким національним технічним університетом. Результати дослідження використовуються у навчальному процесі Одеської національної академії зв'язку ім. О.С. Попова та Вінницького національного технічного університету.

7. Повнота викладу наукових положень, сформульованих у дисертації в опублікованих працях та авторефераті.

Аналіз публікацій автора свідчить про те, що у 55 наукових публікаціях, 24 з яких є фаховими, автором викладено основні наукові положення, сформульовані у дисертації. Зміст публікацій повною мірою відображає принципові наукові положення, обґрунтовані в дисертації.

Докладне вивчення дисертаційної роботи і автореферату дає змогу зробити висновок щодо ідентичності змісту автореферату та основних положень дисертації. Усі наукові положення, висновки і рекомендації, що наведено в авторефераті, належним чином розкрито в дисертації.

Положення і результати кандидатської дисертації в дослідженні не використовувалися.

8. Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Станкевич Ірини Володимирівни на тему: «Управління діяльністю освітньої організації на засадах багатовимірного оцінювання якості», є завершеним, самостійно виконаним науковим дослідженням, в якому викладено нові підходи до вирішення актуальної науково-прикладної проблеми щодо підвищення ефективності управління освітньої організації, що характеризується багатоваріантністю можливих управлінських рішень, які забезпечуються багатовимірністю оцінювання якості її діяльності та формалізацією процесу прийняття управлінських рішень. В авторефераті розкрито зміст дисертації, її основні положення, висновки та рекомендації. Дисертаційна робота за змістом відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної

діяльності). На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що дисертаційна робота за змістом, структурою та оформленням відповідає вимогам МОН України та пп. 9, 10, 12, 13 та 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24.07.2013 р. (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України №656 від 19 серпня 2015 року, №1159 від 30 грудня 2015 року, №567 від 27 липня 2016 року), а її автор, Станкевич Ірина Володимирівна, заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

завідувач кафедри менеджменту
інноваційної діяльності та підприємництва
Тернопільського національного
технічного університету імені Івана Пулюя
Міністерства освіти і науки України
доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України

Б.М. Андрушків

Підпис завідувача кафедри менеджменту
інноваційної діяльності та підприємництва
Тернопільського національного технічного
університету імені Івана Пулюя,
д. е. н., проф. Андрушківа Б.М.,
ЗАСВІДЧУЮ: проректор з наукової роботи
ТНТУ ім. Івана Пулюя, д.т.н. проф.

Р.М. Рогатинський

1004-48/12
Від 20.04.18.

ВІДГУК
офіційного опонента – доктора економічних наук, професора,
Грозного Ігоря Сергійовича на дисертаційну роботу
Станкевич Ірини Володимирівни
на тему «Управління діяльністю освітньої організації на засадах
багатовимірного оцінювання якості», представлену до захисту у
спеціалізованій вченій раді Д 08.820.03 при Дніпропетровському
національному університеті залізничного транспорту імені академіка
В. Лазаряна Міністерства освіти і науки України на здобуття наукового
ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка
та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)

На підставі вивчення дисертаційної роботи: «Управління діяльністю освітньої організації на засадах багатовимірного оцінювання якості», автореферату та наукових праць, що опубліковані за темою дисертаційного дослідження, можна констатувати наступне.

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими програмами, планами та темами

Проблема забезпечення ефективного управління діяльністю освітньої організації із багатоваріантністю можливих управлінських рішень, особливо в сучасних конкурентних умовах як на внутрішньому ринку країни, так і світовій освітній арені, є надто актуальною.

З огляду на це, виникає необхідність у вирішенні цілого комплексу завдань, які пов'язані з обґрунтуванням теоретико-методологічних підходів до управління діяльністю освітньої організації відповідно до сучасних вимог ринку освітніх послуг; визначенням сучасних комплексних цілей управління діяльністю освітньої організації в контексті глобалізаційних змін; розробкою концептуальної схеми забезпечення ефективності управління діяльністю освітньої організації на основі системно-кібернетичної моделі та багатовимірного оцінювання якості. Та, відповідно, потребує удосконалення та розвитку методичний підхід до формування та реалізації системи управління якістю діяльності освітньої організації; положення вимірювання та

оцінювання результативності процесів у системі управління якістю діяльності освітньої організації; система типологізації рейтингових моделей оцінювання якості діяльності освітньої організації; методичний підхід щодо оцінювання якості діяльності науково-педагогічних працівників освітньої організації.

Все це вимагає пошуку та застосування ефективних підходів до управління, застосування яких дасть можливість формалізувати процес прийняття ефективних управлінських рішень, забезпечуючи контроль, оцінювання та підвищення рівня якості діяльності освітньої організації. Особливої уваги потребує проблема внесення термінологічної чіткості у визначення самих понять «якість вищої освіти» та «якість діяльності освітньої організації». Важливим процесом, спрямованим на вирішення перелічених вище завдань, є формування системно-кібернетичної моделі управління діяльністю освітньої організації та її імплементація в освітній процес на основі функції корисності, що забезпечить ефективність діяльності та підвищить якість управлінських рішень.

Це актуалізує питання стосовно обґрунтування теоретичних, методологічних підходів та розробки практичних рекомендацій щодо забезпечення ефективності управління освітньої організації на засадах багатовимірного оцінювання якості її діяльності в ринкових умовах господарювання.

Отже, тема дисертаційної роботи Станкевич Ірини Володимирівни «Управління діяльністю освітньої організації на засадах багатовимірного оцінювання якості» є своєчасною та актуальною та має важливе значення для економіки освіти України, зокрема самих освітніх організацій.

Проведені в дисертаційній роботі дослідження виконані в рамках науково-дослідних робіт Одеської національної академії зв'язку ім. О.С. Попова:

– «Організаційно-економічні основи формування конкурентоспроможності випускників ВНЗ на ринку праці України» (№ ДР 0114U004796), в межах якої здобувачем розроблено комплексний підхід до

оцінки рівня конкурентоспроможності випускників у контексті вимог працедавців;

– «Інноваційні підходи щодо розробки та впровадження системи управління якістю телекомунікаційного оператора» (№ ДР 0113U004760), в межах якої здобувачем обґрунтовано теоретико-методологічні основи розробки та впровадження систем управління якістю в діяльність підприємств та організацій відповідно до вимог стандарту ISO 9001;

– «Складові сталого розвитку операторів телекомунікацій в контексті національних та міжнародних вимог інформаційного суспільства» (№ ДР 0115U005944), в межах якої здобувачем обґрунтовано роль системи управління якістю, як основи економічного зростання та посилення акцентів на сучасних принципах концепції TQM та соціально-етичного маркетингу;

– «Удосконалення управління навчально-виробничою діяльністю освітньої організації на основі підвищення якості вищої освіти» (№ ДР 0117U003426), в межах якої здобувачем удосконалено теоретико-методичне забезпечення управління діяльністю освітньої організації на основі підвищення рівня якості, сформульовано визначення понять «якість вищої освіти» та «якість діяльності освітньої організації»;

– «Моделювання та оцінювання бізнес-процесів оператора телекомунікацій» (№ ДР 0117U003424), в межах якої здобувачем обґрунтовано теоретичні засади, інструментальні засоби та методологію моделювання бізнес-процесів складних організацій у сучасних умовах.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і новизна

Наукові положення, основні результати і висновки, які містяться в дисертації, мають високий ступінь обґрунтованості та імовірності. Вони базуються на застосуванні методів емпіричного та теоретичного дослідження, методів аналізу, синтезу та узагальнення, структурно-логічного методу, теоретичного узагальнення, аналізу і синтезу, методів абстрагування, індукції

та дедукції, спостереження та порівняння, програмно-цільового методу, SWOT-аналізу, морфологічного аналізу; моделювання та системного і процесного підходів, факторного аналізу, класифікації, соціологічного опитування та апріорного ранжування; типологізації, економіко-математичного моделювання, вимірювання та формалізації, експертних оцінок, метод лінійного програмування, графічного та абстрактно-логічного методів.

При цьому теоретичною та методологічною основою дисертаційного дослідження стали основні положення економічної теорії, теорії управління якістю, які висвітлені у наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених та, що присвячені проблемам управління освітніх організацій, зокрема на засадах оцінювання якості діяльності.

Імовірність отриманих результатів ґрунтується на теоретичній розробці здобувачем досліджуваної проблеми, критичному узагальненні наукових праць українських та зарубіжних вчених і спеціальної наукової літератури з питань забезпечення сталого розвитку економіки з огляду удосконалення теоретичних та прикладних аспектів управління діяльністю освітньої організації.

Правомірність основних висновків і результатів доведено у вигляді теоретико-методологічних та науково-методичних підходів, концептуальних положень та схем, методів та моделей, підтверджено проведеним впровадженням дослідження та розрахунками.

Автором винесено на захист вагомі теоретичні та практичні розробки щодо забезпечення ефективності управління освітньої організації на засадах багатовимірного оцінювання якості її діяльності.

Отримані автором результати є обґрунтованими, базуються на поглибленому вивченні та узагальненні значного обсягу наукових джерел та коректному застосуванні сучасних методів дослідження. Розгляд отриманих результатів дослідження дає можливість докладно охарактеризувати кожен з них.

3. Основні наукові результати, що одержані автором, та їх новизна

У роботі сформовано теоретико-методологічні підходи до управління діяльністю освітньої організації (стор. 34 – 80), імплементація яких дозволить економічно обґрунтовано задовольняти замовників та інших зацікавлених сторін у якості вищої освіти, забезпечуючи цілісність та ефективність процесу управління відповідно до визначених цілей. Імплементація підходів ґрунтується на застосуванні концепцій TQM та соціально-етичного маркетингу з урахуванням задіяння принципів управління діяльністю освітньої організації, як загальних, так і спеціальних (доступність, незалежність та наступність процесу здобуття ВО; інтеграція з наукою і виробництвом; поєднання державного управління і громадського самоврядування; міжнародна інтеграція; сприяння сталому розвитку суспільства; гуманізація та відкритість) та функцій управління діяльністю освітньої організації, що систематизовані за рівнями та елементами управління: стратегічні (соціалізуючі, інструментальні, діагностичні, стимулюючі та мотивуючі), загальні (планування, виконання, перевіряння та постійного поліпшування) та оперативні (функціональні обов'язки).

Розроблено концептуальну схему забезпечення ефективності управління діяльністю освітньої організації (стор. 101 – 106), що базується на доведеній науковій гіпотезі щодо продукування якісно значущих інноваційних знань та створення соціального продукту у відповідності з сучасними вимогами ринку освітніх послуг, необхідність розробки якої економічно обґрунтовано плануванням конкретних комплексних цілей та оцінюючих їх показників, досягнення яких забезпечується застосуванням системно-кібернетичної моделі управління діяльністю освітньої організації та мотивацією науково-педагогічних працівників до корисних дій у напрямку досягнення цілей організації стосовно кінцевого продукту. Імплементація такої схеми дозволяє освітній організації забезпечити узгодження комплексних цілей управління та можливостей їх досягнення, інформаційний зв'язок між суб'єктами та

об'єктами управління з урахуванням позитивного результату оцінювання рівня якості діяльності на кожній стадії освітнього процесу.

У дисертації розроблено науково-методичний підхід до формування системно-кібернетичної моделі управління діяльністю освітньої організації (стор. 387 – 421), необхідність впровадження якої викликано багатогранними і багатовимірними процесами у сфері освітньої діяльності, які спрямовані на забезпечення потенціального зародження і відтворення знань, їх інформаційного сприйняття суб'єктами накопичення цих знань з подальшим формуванням їх компетентностей на новому більш якісному рівні. Розроблений підхід ґрунтується на використанні багатовимірного кількісного методу Парето, системі кваліметричних показників груп критеріїв (продуктивність, корисність, відкритість, інтернаціоналізація та мобільність), застосування яких надає можливість формалізувати процес прийняття ефективних управлінських рішень, забезпечити контроль і оцінювання діяльності освітньої організації та коригування вхідних параметрів, параметрів внутрішнього середовища та зниження негативного впливу зовнішнього середовища діяльності освітньої організації, відповідно до виявлених відхилень від еталона.

З метою забезпечення своєчасності прийняття результативних управлінських рішень задоволення потреб та вимог замовників та інших зацікавлених сторін щодо соціального продукту, розроблено концептуальні положення імплементації системно-кібернетичної моделі управління діяльністю освітньої організації, які ґрунтуються на застосуванні функції корисності, що розробляється на основі використання багатокритеріальної теорії корисності та агентної теорії стимулювання (стор. 421 – 436).

У науковій роботі удосконалено сутність та визначення сучасних комплексних цілей управління діяльністю освітньої організації (стор. 81 – 99). Які обґрунтовані потребою у плануванні оціночних показників, використання яких підвищить можливість досягнення та кількісного вимірювання: формування обдарованої особистості, інтернаціоналізаційно та мобільно

активної, конкурентоспроможної, компетенції і креативний підхід якої дозволяють збільшити її попит на ринку праці; гармонізації та адаптації особистості у соціумі; забезпечення розвитку людини протягом життя; естетичної вихованості особи. Це буде сприяти підвищенню релевантності інформації та ефективності управлінських дій та заходів щодо побудови освітнього процесу в кожній освітній організації у напрямку досягнення генеральної цілі вищої освіти.

Удосконалено методичний підхід до формування та реалізації системи управління якістю діяльності освітньої організації (стор. 220 – 246). Цей підхід відрізняється від існуючих тим, що ґрунтується на вимогах національного стандарту «Системи управління якістю. Вимоги», передбачає: ідентифікацію процесів системи, яка базується на «Петлі якості» освітньої послуги та стандартизованому переліку бізнес-процесів International Benchmarking Clearinghouse; віртуалізацію процесів за методологією Unified Modeling Language. Застосування такого підходу дозволить освітній організації забезпечити успішність реалізації системи управління якістю за рахунок спрямування і контролю відповідно до визначених цілей.

У дисертації удосконалено науково-методичні підходи до моніторингу зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на якість діяльності освітньої організації (стор. 280 – 298). Задіяння цих підходів забезпечує можливість поділу факторів за функціональною ознакою, що сприятиме визначенню вагомості впливу факторів, заснованого на методі апіорного ранжування, та підвищенню якості управління освітньої організації в умовах мінливого ринкового середовища.

Представлена у роботі система типологізації рейтингових моделей оцінювання якості діяльності освітньої організації (стор. 330 – 341), що є багаторівневою та ґрунтується на застосуванні ряду критеріїв і ключових елементів, використання яких дозволяє упорядкувати, систематизувати, порівняти та проаналізувати рейтингові моделі оцінювання якості діяльності освітньої організації залежно від їх типу.

У роботі набуло подальшого розвитку поняття «якість вищої освіти», що визначається як відповідність результатів вищої освіти потребам і вимогам замовників та інших зацікавлених сторін та поняття «якість діяльності освітньої організації», що по відношенню до якості вищої освіти, є інтегральною характеристикою, яка обумовлює спроможність освітньої організації задовольняти вимоги замовників, інших зацікавлених сторін. Застосування означених понять в управлінні діяльністю освітньої організації надає можливість кількісного вимірювання та оцінювання її результатів відповідно до міжнародних стандартів якості (стор. 179 – 195).

Набув подальшого розвитку методичний інструментарій кількісної оцінки факторів SWOT-аналізу (стор. 157 – 172), застосування якого забезпечує можливість ґрунтовного визначення основних тенденцій розвитку освітньої організації в умовах глобалізації та інтернаціоналізації вищої освіти. Методичний інструментарій використовує підхід до ідентифікації факторів внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності освітньої організації та формалізації процесу кількісного оцінювання імовірності їх появи та ступеня впливу з урахуванням виникнення різноманітних ситуацій (внутрішніх загроз та мінливості зовнішнього середовища), що сприятиме зниженню рівня зовнішнього негативного впливу на освітню організацію як відкритої соціально-економічної системи, яка знаходиться у постійному трансформаційному процесі.

У роботі набули подальшого розвитку теоретичні положення вимірювання та оцінювання результативності процесів у системі управління якістю діяльності освітньої організації (стор. 251 – 267). Ці положення відрізняються від існуючих тим, що ґрунтуються на визначенні відхилень за результатами оцінки від нормативів (стандартів якості), за рахунок застосування розробленої системи критеріїв і показників, згрупованих за процесами системи управління якістю. Використання таких положень забезпечує: отримання інформації про результативність процесів системи управління, можливість визначення причин відхилення, верифікацію

виконання вимог основних замовників освітніх послуг та внутрішній контроль ефективності управлінських рішень в освітній організації.

Представлений методичний підхід щодо оцінювання якості діяльності науково-педагогічних працівників освітньої організації (стор. 436 – 447), який набув подальшого розвитку в роботі та ґрунтується на використанні методів прямого, непрямого та негативного стимулювання. Цей підхід розробляється на основі застосування рейтингових балів оцінювання корисних дій працівників у напрямку створення соціального продукту, згрупованих за видами: компетентнісна, інтернаціоналізаційна, публікаційна, інноваційна та іміджева активності. Задіяння такого підходу сприяє реалізації повного спектра професійних мотивів та дозволяє освітній організації забезпечити кількісність та вимірність, об'єктивність та прозорість оцінки, як корисних дій (вкладу) окремого працівника, так і структурного підрозділу в діяльність організації відповідно до окреслених цілей у сфері вищої освіти.

4. Теоретичне і практичне значення наукових результатів

Теоретичне значення отриманих результатів дисертації полягає в тому, що вони в сукупності спрямовані на вирішення важливої науково-прикладної проблеми стосовно обґрунтування теоретико-методологічних підходів та розробки практичних рекомендацій щодо забезпечення ефективності управління освітньої організації на засадах багатовимірного оцінювання якості її діяльності. Отримані автором результати дослідження достатньо обґрунтовані та достовірні, що підтверджується узагальненням достатньої кількості фундаментальних робіт українських та зарубіжних вчених, використанням значного обсягу статистичних даних, коректним застосуванням економіко-математичних методів та моделей, широкою апробацією на наукових конференціях і впровадженням в практичну діяльність.

Теоретичне значення отриманих в дисертації наукових результатів полягає у формулюванні теоретико-методологічних підходів до управління діяльністю освітньої організації; обґрунтуванні та розробці концептуальної схеми забезпечення ефективності управління діяльністю освітньої організації; удосконаленні сутності та визначенні сучасних комплексних цілей управління діяльністю освітньої організації; розвитку понять «якість вищої освіти» та «якість діяльності освітньої організації»; теоретичні положення вимірювання та оцінювання результативності процесів в системі управління якістю діяльності освітньої організації; науково-методичні підходи до моніторингу зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на якість діяльності освітньої організації; обґрунтування системи типологізації рейтингових моделей оцінювання якості діяльності освітньої організації; методичний інструментарій кількісної оцінки факторів SWOT-аналізу.

Запропоновані в дисертації наукові результати, концептуальні схема та положення, теоретико-методологічні та науково-методичні підходи доведені до рівня конкретних пропозицій і методичних розробок щодо багатовимірного кількісного оцінювання якості діяльності освітніх організацій. Їх ефективність підтверджено позитивними відгуками за результатами впровадження у діяльність Української Асоціації з розвитку менеджменту та бізнес-освіти (м. Київ) (акт впровадження № 171-В від 27.04.2016 р.); Державного підприємства «Всеукраїнський Державний науково-виробничий центр стандартизації, метрології, сертифікації та захисту прав споживачів» (ДП «Укрметртестстандарт», м. Київ) (акт впровадження № 42-31/177 від 31.05.2016 р.); Одеської національної академії зв'язку ім. О.С. Попова (довідка №01-22-68 від 03.11.2015 р.).

Основні теоретичні положення, що становлять наукову новизну дисертаційної роботи, використовуються у навчальному процесі: Одеської національної академії зв'язку ім. О.С. Попова при викладанні дисциплін «Управління якістю» та «Комплексні системи управління якістю послуг поштового зв'язку» та науково-дослідній діяльності (акт впровадження № 21

від 10.09.2017 р.); Вінницького національного технічного університету (акт впровадження № 8/17 від 10.11.2017 р.).

Авторські пропозиції частково використані при визначенні терміна «якість вищої освіти» (в частині змін до статті 1 Закону України «Про вищу освіту», внесених прийнятим у новій редакції Законом України «Про освіту» від 05.09.2017 р. №2145-VIII) (довідка Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України від 21.11.2017 р. № 542-11).

5. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

За темою дисертації автором опубліковано 55 наукових праць, у тому числі: 27 наукових праць, у яких опубліковані основні наукові результати дисертації (одна одноосібна монографія, дві колективні монографії; 24 публікації у наукових фахових виданнях України (у тому числі 18 – включені до міжнародних наукометричних баз даних)); 3 наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації; 25 наукових праць апробаційного характеру. Загальний обсяг публікацій 55,27 друк. арк., із них особисто автору належать 50,34 друк. арк.

Публікації досить вичерпно відображають основні результати дослідження. Положення дисертації пройшли апробацію на міжнародних та всеукраїнських конференціях.

6. Відповідність дисертації встановленим вимогам

Викладення матеріалу у дисертації ведеться доступною мовою послідовно та науково обґрунтовано. За своєю структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає вимогам, що встановлені до докторських дисертацій.

Автореферат достатньо повно відображає зміст дисертації та її висновки. У авторефераті розкрито основні результати, отримані в процесі

дослідження, ступінь новизни розробок, висновки та рекомендації роботи.

Перелік результатів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук не містить результатів кандидатської дисертації.

Робота відповідає паспорту спеціальності 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, списку використаних джерел за кожним розділом дисертації (загальна бібліографія – 576 найменувань), висновків та додатків. Повний обсяг дисертації складає 594 сторінок комп'ютерного тексту, із них 467 – основного тексту, у тому числі 58 таблиць, 68 рисунків. Робота містить 14 додатків, що розміщені окремим томом на 127 сторінках.

7. Дискусійні положення та зауваження до тексту дисертаційної роботи

Загалом позитивно оцінюючи рівень розробки наукових і методичних положень, обґрунтованість наукових висновків та пропозицій, необхідно відмітити дискусійний характер деяких аспектів роботи Станкевич І.В.:

1. Відповідно до розробленої в дисертаційній роботі концептуальної схеми забезпечення ефективності управління освітньої організації на основі системно-кібернетичної моделі та багатовимірного оцінювання якості її діяльності (рис. 1.11, стор. 104), доцільно було б з'ясувати зв'язки між блоками за етапами схеми та визначити процедуру прийняття управлінських рішень.

2. В розділі 2 «Стан та тенденції управління діяльністю сучасних освітніх організацій», на рис. 2.6. представлено динаміку запланованих витрат на державне замовлення, млн. грн. та рис. 2.7. наведено динаміку зміни кількості бюджетних місць у розрізі напрямів та спеціальностей підготовки здобувачів ВО України за 2007 – 2014 рр.. Дискусійним є доцільність наведення цих даних для розв'язання поставленої наукової проблеми.

3. В розділі 2 «Стан та тенденції управління діяльністю сучасних освітніх організацій» підрозділі 2.2 «Вплив глобалізації та інтернаціоналізації

на розвиток освітніх організацій України» представлено результати проведеного SWOT-аналізу (стор. 158 – 162; 170 – 172), що містять загальний характер, який відображає стан та можливості системи вищої освіти України, на нашу думку, отримані результати доцільно було б доповнити SWOT-аналізом базових освітніх організацій дослідження з подальшою розробкою та формуванням чіткого вектору їх розвитку в сучасних умовах.

4. Автором удосконалено науково-методичні підходи до моніторингу зовнішніх та внутрішніх факторів впливу на якість діяльності освітньої організації (розділ 4 «Методи та моделі багатовимірного оцінювання якості діяльності освітньої організації» підрозділ 4.1, стор. 280 – 298). Потребує додаткового обґрунтування процедура прийняття управлінських рішень, спрямована на підвищення якості управління освітньою організацією за результатами застосування методу апріорного ранжування.

5. Дисертаційну роботу перевантажено деталізацією моделей багатовимірного оцінювання якості діяльності освітніх організацій (розділ 4 підрозділ 4.2, стор. 299 – 348).

6. В табл. 5.4 (розділ 5 «Системно-кібернетична модель управління діяльністю освітньої організації на засадах якості» підрозділ 5.1, стор. 408 – 411) наведено розроблену систему кваліметричних показників груп критеріїв як: продуктивність, корисність, відкритість, інтернаціоналізація та мобільність, але, доцільно було б у стовпчику «Вихідна інформація для розрахунків» чітко з'ясувати період, обсяг та джерело вихідної інформації за всіма показниками.

7. Розроблений методичний підхід щодо оцінювання якості діяльності науково-педагогічних працівників освітньої організації (розділ 5 «Системно-кібернетична модель управління діяльністю освітньої організації на засадах якості» підрозділ 5.3 «Розробка рейтингової системи оцінювання якості діяльності працівників освітньої організації», стор. 436 – 447) передбачає рівну вагу різних складових корисних дій, які визначають рівень якості науково-педагогічного працівника та його рейтинг, що є не зовсім коректним.

8. Відповідно до загальноприйнятої термінології, при проведенні досліджень потреб та вимог ринку, застосовується термін «споживач», або «користувач» продукції /послуг, не зрозуміло, чому в роботі замість цього застосовується термін «замовник» та «зацікавлені сторони».

Тим часом, висловлені зауваження та дискусійні питання не знижують загальної теоретичної і практичної цінності дисертації на тему «Управління діяльністю освітньої організації на засадах багатовимірного оцінювання якості», а її автор, Станкевич І.В., у повному обсязі володіє предметом дослідження наукової проблеми, та засобами її вирішення.

8. Загальний висновок

Дисертація Станкевич І.В. є завершеною науковою працею, в якій отримані нові, науково обґрунтовані теоретичні й практичні результати, що справляє загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи. Виконане дослідження має достатньо високий теоретичний, методологічний, методичний та практичний рівень, послідовне та логічне представлення матеріалу, необхідну повноту розкриття виконаних розробок. Основні результати роботи опубліковані і доповідалися на науково-практичних конференціях.

Робота Станкевич Ірини Володимирівни «Управління діяльністю освітньої організації на засадах багатовимірного оцінювання якості» виконана на актуальну тему. Мету дисертаційної роботи досягнуто, результати дослідження характеризуються достатнім рівнем наукової новизни, про що також свідчить їх ефективне впровадження у практичну діяльність.

На підставі проведеного аналізу вважаю, що подана до захисту дисертаційна робота «Управління діяльністю освітньої організації на засадах багатовимірного оцінювання якості» є самостійним завершеним науковим дослідженням, яке характеризується науковою новизною, практичним значенням та відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13 та 14 «Порядку присудження

наукових ступенів» (Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів» від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України №656 від 19 серпня 2015 року, №1159 від 30 грудня 2015 року, №567 від 27 липня 2016 року), що висуваються до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Автор дисертації Станкевич Ірина Володимирівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

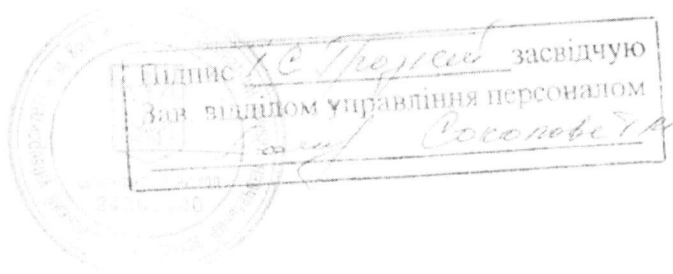
завідувач кафедри менеджменту та маркетингу

ПВНЗ «Європейський університет»

д. е. н., професор

І. С. Грозний

Підпис професора Грозного І.С.,
засвідчую:

№04-48/19
Вір 23.04.18

Спеціалізованій вченій раді Д 08.820.03
при Дніпропетровському національному університеті
залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна
Міністерства освіти і науки України

В І Д Г У К

офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Парсяка Володимира Никифоровича
на дисертаційну роботу **Станкевич Ірини Володимирівни:**
«Управління діяльністю освітньої організації на засадах
багатомірного оцінювання якості»,

поданої на здобуття наукового ступеня **доктора економічних наук**
за спеціальністю **08.00.04 – економіка та управління підприємствами**
(за видами економічної діяльності)

На відзив подані: дисертація загальним обсягом 594 стор.
комп'ютерного набору, в тому числі 58 таблиць, 68 рисунків; автореферат
дисертаційної роботи; 55 друкованих праць загальним обсягом 55,27
друкованих аркушів, в тому числі 24, які надруковані у вітчизняних та
іноземних спеціалізованих фахових виданнях і 18 тих, що включені до
міжнародних наукометричних баз.

Актуальність обраної теми дисертаційної роботи.

Тенденції розвитку системи вищої освіти, які спостерігаються
останнім часом, змушують усе уважніше ставитися до цієї сфери життя
суспільства. Особливо з огляду на важливу місію, яку вона виконує –
формування інтелектуального потенціалу нації. Беручи до уваги подальшу
відкритість України у контексті її інтеграції у світовий економічний простір,
виникає потреба знаходити шляхи підвищення ефективності управління
діяльністю освітніх організацій заради забезпечення їхньої конкурентної
спроможності. Одним з вирішальних чинників посилення ринкових позицій
вітчизняних вищих навчальних закладів (ВНЗ) є якість технологій
формування фахових компетенцій у теперішніх генерацій студентів, які після
отримання дипломів мають вирішувати нагальні проблеми піднесення
держави.

Хоча проблемі управління організацій невиробничої сфери
присвячена чималій кількості ґрунтовних наукових публікацій, вона не
виглядає дослідженою достатньо всебічно. І що найголовніше, – завершеним
студіям бракує системності, комплексності. Деякі з них ґрунтуються на
методичних підходах, використання яких лише фрагментарно забезпечує

оцінку результатів діяльності освітньої організації (ОО), та, здебільшого, зорієнтовано на оцінку освітніх процесів. Це призводить до панування формального поточного контролю, низького рівня відповідальності персоналу, слабкої інформаційної підтримки прийняття рішень топ-менеджментом ВНЗ, відсутності належної економічної мотивації учасників освітнього процесу.

У цьому контексті обґрунтування теоретичних та методологічних засад забезпечення ефективності управління діяльністю освітніх організацій на засадах загально визнаних стандартів якості, є однією із ключових умов забезпечення життєдіяльності центрів надання освітніх послуг (ОП). Ось чому, вважаємо, звернення Станкевич І.В. до теми, яку винесено у назву її дисертаційної роботи, є актуальним та своєчасним.

Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, темами та планами досліджень.

Констатуємо, що дисертаційна робота є складовою науково-дослідних робіт Одеської національної академії зв'язку ім. О.С. Попова. Зокрема, таких студій:

«Організаційно-економічні основи формування конкурентоспроможності випускників ВНЗ на ринку праці України» (№ ДР 0114U004796). Авторкою запропоновано комплексний підхід до оцінки рівня конкурентоспроможності випускників з огляду на вимог роботодавців;

«Інноваційні підходи щодо розробки та впровадження системи управління якістю телекомунікаційного оператора» (№ ДР 0113U004760). Обґрунтовано теоретико-методологічні засади розробки та впровадження систем управління якістю (СУЯ) в діяльність підприємств та організацій відповідно до вимог стандарту ISO 9001;

«Складові сталого розвитку операторів телекомунікацій в контексті національних та міжнародних вимог інформаційного суспільства» (№ ДР 0115U005944). Окреслено роль системи управління якістю на засадах концепції TQM та соціально-етичного маркетингу;

«Удосконалення управління навчально-виробничою діяльністю освітньої організації на основі підвищення якості вищої освіти» (№ ДР 0117U003426). Викладено бачення щодо теоретико-методичного забезпечення управління діяльністю ВНЗ, орієнтованого на підвищення рівня якості освітніх продуктів;

«Моделювання та оцінювання бізнес-процесів оператора телекомунікацій» (№ ДР 0117U003424). Обґрунтовано теоретичні засади, інструментальні засоби та методику моделювання бізнес-процесів освітніх установ.

Основні наукові положення, висновки та рекомендації, рівень їх наукової новизни.

Мета дослідження та робоча гіпотеза, які були покладені в його підґрунтя, зумовили структуру та змістовне наповнення рукопису.

У першому розділі «**Теоретичні основи управління діяльністю освітньої організації**» (стор. 33-109) авторкою сформовано та обґрунтовано теоретико-методологічні підходи до управління діяльністю освітньої організації (стор. 34-80); визначені сучасні комплексні цілей у сфері вищої освіти як основи ефективного управління діяльністю освітньої організації (стор. 81-99); обґрунтовано концептуальну схему забезпечення управління діяльністю освітньої організації на основі кібернетичної моделі та багатовимірною оцінювання якості (стор. 101-106).

Результати проведених наукових розвідок надали здобувачці можливість сформулювати теоретико-методологічні підходи до управління діяльністю освітньої організації (стор. 34-80). Звертає на себе увагу, що їхня імплементація дозволяє економічно обґрунтувати задоволення потреб та вимог замовників (споживачів) та інших зацікавлених сторін щодо якості запропонованого продукту. Розроблені підходи ґрунтуються на концепції всеохоплюючого менеджменту якості (TQM) та соціально-етичного маркетингу (стор. 52-57). Зроблені рекомендації забезпечують спрямування діяльності освітньої організації на досягнення генеральної цілі вищої освіти – продукуванні інноваційних знань та розвитку людського капіталу (стор. 95).

За рахунок декомпозиції генеральної цілі (стор. 95-99), створено критеріальну базу кількісного вимірювання задоволення потреб та вимог сторін, що проявляють зацікавленість до освітньої послуги. Виглядає новацією запропонована концептуальна схема (стор. 104), застосування якої відкриває перспективи забезпечувати ефективність управління діяльністю ВНЗ. Відповідні сподівання ґрунтуються на: окресленні цілей, кібернетичній моделі управління діяльністю освітньої організації, як реакції на аналітику результатів її роботи, застосуванні кількісних методів оцінки на кожній стадії освітнього процесу, з урахуванням мотивації його учасників до корисних (професійних) дій.

У другому розділі «**Стан та тенденції управління діяльністю освітньої організації в сучасних умовах**» (стор. 129-197) проаналізовано стан та виявлено системні проблеми в управлінні діяльністю освітніх організацій, які дедалі більше залучаються до товарно-грошових обмінів (стор. 129-144); з використанням вдосконаленого інструментарію SWOT-аналізу окреслено тренди розвитку надавачів освітніх послуг в умовах глобалізації та інтернаціоналізації відповідного сегменту ринку (стор. 157-

172); визначено: роль якості вищої освіти як ключового критерію ефективності управління освітньою організацією (стор. 177-179) та розвинена сутність понять «якість вищої освіти» та «якість діяльності освітньої організації» (стор. 179-195).

Потрібно підкреслити, що дослідження вимог міжнародної освітньої спільноти (зокрема, Європейського простору вищої освіти), дозволило винайти низку проблем, які позначаються на розвитку вітчизняних навчальних закладів (стор. 133-138; 143-144). Серед них, як вважає авторка: погіршення якості базової освіти абітурієнтів, скорочення чисельності здобувачів вищої освіти, дисбаланс попиту та пропозиції робочої сили за окремими видами економічної діяльності, що обертається проблемами з працевлаштуванням випускників ВНЗ за фахом, та полишенням професіоналами освітньої сфери у пошуках більш прийнятних заробітків. Здобувачка наголошує, і не безпідставно, на необхідності проведення всебічного аналізу діяльності освітньої організації та визначення основних тенденцій її розвитку, оскільки це забезпечує задоволення вимог усіх зацікавлених сторін.

З цією метою у дисертації розвинене методичне підґрунтя застосування SWOT-аналізу за рахунок запровадження узагальненої кількісної оцінки сильних та слабких сторін діяльності освітньої організації, з урахуванням імовірності появи відповідних можливостей та загроз зовні, а також інтенсивністю їх прояву (стор. 157-172). Під час обробки результатів експертного опитування щодо кількісної оцінки факторів SWOT-аналізу, (стор. 169-172), отримано підтвердження робочої гіпотези: основною сильною стороною діяльності вітчизняних освітніх організацій, яка здатна забезпечити їм конкурентні переваги на європейських теренах, є якість вищої освіти.

Прагнучи упорядкувати термінологічну наукову базу дослідження, пані Ірина запропонувала власне визначення якості вищої освіти – відповідність її результатів вимогам замовників та інших зацікавлених сторін (стор. 193-194). Справляє враження ідея, що якість має перебувати у підґрунті рішень, які приймає менеджмент ВНЗ, а її рівень, наскільки ми розуміємо, – мірилом оцінювання самого закладу, його адміністрації та персоналу, залученого до реалізації відповідних освітніх програм.

У третьому розділі «**Методологія управління якістю діяльності освітньої організації**» (стор. 214-269) удосконалено методичний підхід до формування та реалізації системи управління якістю освітньої організації (стор. 220-246); розвинуті теоретичні положення вимірювання та оцінювання результативності процесів в системі управління якістю (стор. 251-267).

Як впливає з рукопису, авторкою удосконалено методичний підхід до формування та реалізації системи управління якістю діяльності ВНЗ. Зокрема:

а) сконцентровано увагу на процесному підході, передбаченому TQM; переосмислено поняття «компетентність освітньої організації», яка має ґрунтуватися на «організаційних знаннях», концепції «знань організації» та «менеджменті знань»;

б) запроваджено концепцію «ризик-менеджменту» (стор. 220-246) освітніми організаціями, забезпечено ідентифікацію та візуалізацію процесів системи управління якістю за допомогою технології Unified Modeling Language (стор. 238-245);

в) розроблено практичні рекомендації щодо вимірювання та оцінювання результативності процесів в системі управління якістю діяльності освітньої організації (стор. 251-265). Важливо, що розв'язання відповідних задач зроблено з огляду на результати ретельного дослідження вимог національного стандарту ДСТУ ISO 9001:2015 «Системи управління якістю. Вимоги» (стор. 217-220)

Доведено, що формування та реалізації системи управління якістю, у сукупності із теоретичними положеннями вимірювання та оцінювання результативності процесів, є методичним інструментарієм, який забезпечує виконання освітньою організацією вимог положень Закону України «Про вищу освіту» та «Стандартів і рекомендацій із забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» стосовно внутрішніх систем забезпечення якості освітньої діяльності (стор. 220-267).

Четвертий розділ **«Методи та моделі багатовимірною оцінювання якості діяльності освітньої організації»** (стор. 280-370) присвячено удосконаленню науково-методичних підходів до моніторингу зовнішніх та внутрішніх чинників впливу на якість діяльності закладу освіти (стор. 280-298); узагальненню системи типології рейтингових моделей оцінювання якості діяльності освітньої організації (стор. 330-341); дослідженню методів багатовимірною оцінювання якості діяльності освітньої організації, зокрема методів розв'язання задач багатокритеріальної оптимізації (стор. 355-368).

Зважаючи на необхідність кількісного аналізу та оцінювання якості діяльності освітньої організації, авторкою окреслено екзогенні та ендогенні чинники, під впливом яких вона перебуває (стор. 280-287). Науково-методичні підходи до моніторингу цих чинників здобули розвитку через їхню градацію за функціональною ознакою: організаційно-економічні, соціально-економічні, особистісні, адміністративно-управлінські, технологічні, політико-правові та соціально-психологічні (стор. 287-298). Як

наслідок, розроблено ряд моделей оцінювання та управління діяльністю освітніх організацій (стор. 299-329). Встановлено, що якість діяльності освітньої організації оцінюють, головним чином, ступенем задоволеності роботодавців, споживачів освітніх послуг, суспільства (стор. 323-329).

У п'ятому розділі дисертаційного дослідження «**Системно-кібернетична модель управління діяльністю освітньої організації на засадах якості**» (стор. 387-450) запропоновано науково-методичний підхід до формування кібернетичної моделі управління діяльністю освітньої організації (стор. 387-421); розроблено концептуальні положення її імплементації у практику менеджменту освітньою організацією на основі функції корисності підвищення рівня якості (стор. 421-436); набув розвитку методичний підхід до оцінювання якості діяльності науково-педагогічних працівників, залучених до надання освітніх послуг (стор. 436-447).

Здобувачкою досліджено науково-методичний підхід до формування кібернетичної моделі управління діяльністю освітньої організації, що базується на широкому колі критеріїв і потребує відповідних компромісів при визначенні багатовимірного простору (стор. 387-421). Для розв'язання задачі багатокритеріальної оптимізації, обґрунтовано систему кваліметричних показників оцінювання якості діяльності освітньої організації, що базується на таких її характеристиках як: компетентність, вмотивованість, інновативність, креативність, інформативність, когнітивність, рефлексивність, адаптивність, значущість, захищеність, ефективність тощо (стор. 405-411). Заслугує на схвалення розроблена інформаційна система пошуку рішень з застосуванням мови програмування Visual Basic for Application (VBA) у середовищі Microsoft Excel із використанням додатків UserForm, Module (стор. 413-416). Її завдання – автоматизація розрахунків та запобігання впливу суб'єктивного чиннику під час здійснення процедури рейтингування.

Побудовано інтегровану функцію корисності та декілька локальних цільових функцій, значення яких відображають елементи і стадії освітньої діяльності (стор. 424-430). Важливо, що у сукупності та взаємодії вони утворюють багатоагентну систему (персоналу освітньої організації, здобувачів вищої освіти тощо), підпорядковану цілям освітньої організації (стор. 424-425).

У дисертаційній роботі набув розвитку методичний підхід щодо оцінювання якості діяльності науково-педагогічних працівників, як основних агентів освітньої організації (стор. 436-447) за критеріями: компетентності, публікаційності, інновативності та інших з їх кількісним вимірюванням у балах (стор. 443-445). Спільно із контролем за виконанням роботи, система

рейтингового оцінювання виконує задачу мотивації забезпечення якості діяльності освітньої організації (стор. 446-447).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Ознайомлення з рукописом, авторефератом, опублікованими працями Станкевич І.В., дає підстави вважати, що отримані нею наукові результати є обґрунтованими і достовірними. Цілісність виконаної роботи забезпечена слушним використанням адекватних методів дослідження (загальнонаукових та таких, що обумовлені особливостями обраного об'єкту вивчення):

аналізу, синтезу, які у діалектичному взаємозв'язку застосовані для визначення теоретико-методологічних підходів до управління діяльністю освітньої організації; виявлення структури та розробки концептуальної схеми забезпечення ефективності управління вищими навчальними закладами;

абстрагування, морфологічного аналізу, індукції та дедукції, спостереження, економіко-математичного моделювання (зокрема, для побудови кібернетичної моделі управління діяльністю освітньої організації на основі функції корисності підвищення рівня якості);

факторного аналізу, класифікації, соціологічного опитування та апіорного ранжування тощо.

З метою забезпечення аргументованості висновків та рекомендацій, дисертантка використала масштабне інформаційне підґрунтя: теоретичні та науково-практичні напрацювання вітчизняних і зарубіжних авторів, законодавчо-нормативні акти, що регулюють освітню діяльність ВНЗ, матеріали Міністерства освіти і науки України, Державної служби статистики України, результати власних польових досліджень. Усі розділи рукопису містять схеми, таблиці, посилання на інформаційні джерела.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій Станкевич І.В. підтверджено результатами їх апробації на понад 20 науково-практичних конференціях, впровадженням рекомендацій щодо оцінювання якості діяльності освітніх організацій.

Авторкою у логічній послідовності та ретельно обґрунтовано сформовані теоретичні, методологічні та прикладні положення щодо управління діяльністю закладів освіти на засадах якості, отримано важливі результати та розроблено актуальні практичні рекомендації.

Наукова новизна результатів дослідження.

Аналіз змісту дисертації дозволяє зробити висновок про те, що наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає у наступному:

1. Сформовано теоретико-методологічні підходи до управління діяльністю освітньої організації, що ґрунтуються на концепціях TQM та

соціально-етичного маркетингу (стор. 34-80). Імплементация сформованих теоретико-методологічних підходів до управління діяльністю надавачів освітніх послуг дозволить економічно обґрунтовано задовольняти запити замовників та інші зацікавлені сторони у отриманні відповідних фахових компетенцій та забезпечувати цілісність й результативність процесу управління ВНЗ відповідно до визначених цілей.

2. Розроблено концептуальну схему забезпечення ефективності управління діяльністю освітньої організації (стор. 101-106). Її використання забезпечує розумне співвідношення між витратами на утримання та результатами діяльності освітньої організації, оскільки спирається на багатовимірне оцінювання якості. Отриманню цього результату сприяли: формування теоретико-методологічних підходів та розробка концептуальних основ управління діяльністю освітньої організації на засадах процесного підходу, який позитивно зарекомендував себе на підприємствах та в організаціях реального сектору економіки.

3. Запропоновано теоретико-методичний підхід до формування системно-кібернетичної моделі управління діяльністю освітньої організації. За ним якість формування фахових компетенцій, як правило, характеризується визначеною сукупністю показників, аналіз значень яких озброює університетський менеджмент усвідомленням ризиків та обмежень, що виникають (стор. 389-423). Характерною особливістю підходу є використання багатовимірного кількісного оцінювання якості роботи освітньої організації за допомогою методу Парето та інформаційної системи пошуку оптимальних рішень, які забезпечує контроль та оцінювання, формалізацію процесу прийняття управлінських рішень відповідно до виявлених відхилень від затвердженого стандарту.

4. Розроблено концептуальні положення імплементції системно-кібернетичної моделі управління діяльністю освітньої організації, які ґрунтуються на застосуванні постулатів багатокритеріальної теорії корисності (стор. 423-437). У такий спосіб забезпечено спрямування управління діяльністю освітньої організації на безперервне підвищення рівня якості послуг, запропонованих ринку.

5. Удосконалено визначення сутності та поточних комплексних цілей управління діяльністю освітньої організації (стор. 81-98). Використання запропонованих автором показників надає можливість конкретизувати її майбутній стан та кількісно виміряти результати, досягненні командами науково-педагогічних працівників, навчально-допоміжного персоналу й адміністрації ВНЗ. На постановочному рівні вони полягають у формуванні всебічно розвиненої, професійно мобільної особистості, компетенції і

креативне ставлення до виконання посадових обов'язків якої збільшує її конкурентну спроможність на ринку праці.

6. Здобувачкою удосконалено методичний підхід до розробки та запровадження системи управління якістю, як складової менеджменту освітньої організації, з опорою на положення Державного стандарту України «Системи управління якістю. Вимоги», що передбачає: ідентифікацію та візуалізацію процесів (стор. 216-251). Завдяки цьому навчальні заклади отримали своєрідний дороговказ, рухаючись за яким, вони здатні побудувати СУЯ ОП, не витрачаючи кошти на зовнішній консалтинг, та скористатися у подальшому її перевагами.

7. Дисертанткою удосконалено науково-методичні підходи до моніторингу зовнішніх та внутрішніх чинників, що позитивно чи негативно позначаються на якості діяльності освітньої організації (стор. 282-300). Вони розподілені у групи: екзогенні (організаційно-економічні, соціально-економічні, людські, адміністративно-управлінські, технологічні, політико-правові) та ендогенні (соціально-психологічні). Завдяки цьому менеджмент безперервно отримує повну та своєчасну інформацію про впливи, які чинить середовище, визначає їхні пріоритети, приймає узгоджені рішення щодо нівелювання ризиків та використання на користь ВНЗ шансів, які виникають..

8. Модернізовано процедуру типології рейтингових моделей оцінювання якості діяльності освітньої організації (стор. 328-343). У її підґрунтя закладено критерії (рівень агрегації даних, методика проведення та методологія побудови процедури ранжування) і ключові елементи (мету, задачі, об'єкт ранжування, цільова група, статус установи рейтингу, метод збору первинних даних, періодичність проведення та напрямки використання результатів). Завдяки цій новаті рейтингові моделі оцінювання якості діяльності освітньої організації упорядковуються, систематизуються та порівнюються.

8. Завдяки проведеному дослідженню збагачено категорійний апарат, який використовується у наукових розвідках та практиці управління вищими навчальними закладами. Зокрема, уточнено зміст понять «якість вищої освіти» та «якість діяльності освітньої організації» (стор. 179-197).

9. Дисертантка спромоглася розвинути методичний інструментарій кількісної оцінки факторів SWOT-аналізу (стор. 159-174). Застосування цієї технології інформаційної підтримки рішень забезпечує, як відомо, виявлення шансів, ризиків, сприятливих можливостей та загроз, які обумовлені перебігом подій у внутрішньому та зовнішньому середовищі діяльності освітньої організації. Головними з них визнано глобалізацію та

інтернаціоналізації освітнього простору. Зміст зроблених пропозицій полягає у формалізації процесу кількісного оцінювання імовірності появи тих чи інших імпульсів, генерованих ззовні, та ступеня їхнього впливу.

10. З метою налагоджування зворотного контролю за результативність управління ВНЗ, визначення причин, якими обумовлені відхилення, верифікації виконання вимог замовників освітніх послуг, у дисертації розвинені теоретичні положення вимірювання та оцінювання в системі менеджменту якістю діяльності освітньої організації (стор. 251-267). Для цього розроблено систему критеріїв і показників, які відбивають особливості кожного з процесів, які відбуваються у СУЯ ОО.

11. Розвинений авторкою методичний підхід щодо вимірювання якості діяльності науково-педагогічних працівників ВНЗ, забезпечує оцінювання професійних дій працівників із створення важливого соціально-економічного продукту, яким є освітня послуга (стор. 438-449). В наслідок цього реалізовано повний спектр професійних мотивів та забезпечено вимірність, об'єктивність і прозорість оцінки внеску кожного працівника й структурних підрозділів в діяльність організації відповідно до цілей, що поставили перед нею.

Важливість отриманих у дисертації результатів для науки та практики, рекомендації щодо їх використання

Результати досліджень, що містяться в дисертації, виявляють новий погляд на процесний підхід. З'ясовано, що він може бути з успіхом розповсюджений на невиробничу сферу, до якої належать, зокрема, освітні організації і, зокрема, вищі навчальні заклади. Від так, здобувачці вдалося розв'язати низку складних і невирішених до цього часу задач.

Цінність дисертації полягає у науковому обґрунтуванні нової цілісної концепції забезпечення ефективного управління діяльністю освітньої організації, що базується на підтвердженій науковій гіпотезі про продукування інноваційних знань та створення соціального продукту у відповідності з замовленнями ринку освітніх послуг.

Практичне значення результатів, одержаних дослідницею, полягає у створенні реальних передумов використання теоретико-методологічних підходів до управління (стор. 34-80), багатовимірною кількісного оцінювання якості діяльності ВНЗ (стор. 389-423), формалізації процесу прийняття управлінських рішень, спрямованих на підвищення ефективності діяльності освітніх організацій (стор. 423-437).

Корисними для їхнього менеджменту виглядають створені здобувачем можливості для:

упорядкування процедур визначення рішень, забезпечення контролю і оцінювання діяльності освітньої організації та коригування значень параметрів вхідних ресурсів та результатів на виході навчального процесу;

ідентифікації процесів системи, стандартизованих за переліком International Benchmarking Clearinghouse та їхньої візуалізації за допомогою методології Unified Modeling Language;

оцінювання якості діяльності науково-педагогічних працівників (за критеріями: компетентність, інтернаціоналізація, публікації, інновативність та іміджева активність) та їх прямої, непрямой й негативної мотивації.

Звертає на себе увагу, що результати дослідження знайшли застосування в навчальному процесі закладів вищої освіти-членах Української Асоціації з розвитку менеджменту та бізнес-освіти; в роботі органу з сертифікації персоналу Державного підприємства «Всеукраїнський Державний науково-виробничий центр стандартизації, метрології, сертифікації та захисту прав споживачів» (Київ).

Вони використані також:

законодавцем – солідне досягнення – під час формулювання терміну «якість вищої освіти» (зміни до ст. 1 Закону України «Про вищу освіту» від 05.09.2017 р. №2145-VIII);

у навчальному процесі Одеської національної академії зв'язку імені О.С. Попова (при розробці та запровадженні системи управління якістю освітньої організації; викладанні дисциплін «Управління якістю» та «Комплексні системи управління якістю послуг поштового зв'язку»); в діяльності Вінницького національного технічного університету, зокрема в управлінській та навчальній.

В цілому, треба визнати, наукові положення дисертаційної роботи збагачують теоретико-методологічний та методичний інструментарій управління організаціями, що продукують освітні послуги. Завдяки зусиллям, докладеним пані Іриною, відкриваються нові перспективи пошуку шляхів гармонізації економічних відносин, що виникають на тлі розробки та імплементації систем менеджменту якості.

Завершеність дослідження.

Дисертація Станкевич Ірини Володимирівни «Управління діяльністю освітньої організації на засадах багатовимірного оцінювання якості» видається нам самостійною науковою роботою. Вона є завершеним дослідженням і в повному обсязі відображає підготовлені для публічного захисту наукові положення, результати теоретичних і розрахункових досліджень, а також відомості щодо їх практичного впровадження. Дисертаційна робота має тотожність логічної будови та змісту і цілковито

відображає особистий внесок здобувача в розвиток економіки та управління підприємствами як галузі економічної науки.

Повнота викладу наукових положень, сформульованих у дисертації в опублікованих працях та авторефераті.

Аналіз публікацій свідчить про те, що у 55 наукових працях авторки (одна одноосібна монографія, одна колективна монографія, 24 публікації у наукових фахових виданнях) вичерпно опубліковані основні наукові результати та положення дисертації.

Ідентичність автореферату та основних положень дисертаційної роботи.

Зміст автореферату відбиває ключові положення дисертації. Висновки та рекомендації, які містить автореферат, подекуди відрізняються від дисертації виключно деталізацією викладення. Між тим, за змістом вони є абсолютно ідентичними.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Загалом, позитивно оцінюючи дослідження, виконане Станкевич Іриною Володимирівною, маємо звернути увагу на деякі його недоліки та дискусійні моменти, що містить рукопис. Зокрема:

1. Коректно формулюючи об'єкт дослідження, пані Ірина знайшла за необхідне вдатися до уточнення умов, у яких відбувається управління діяльністю освітніми організаціями. Вважаємо його зайвим, оскільки товарно-грошові відносини не мають альтернатив у сучасних економічних реаліях нашої країни, як і абсолютної більшості інших держав, з якими вона співпрацює у сфері академічних обмінів, програм щодо видачі студентам подвійних дипломів, спільних наукових студій тощо.

2. Деякі таблиці, розміщені у основному тексті рукопису (наприклад, 1.1 на стор. 40-43, 1.2 на стор. 45-46, 1.9 на стор. 88-89, 1.10 на стор. 93-94), хоча і свідчать про залучення широкого кола наукових джерел, зокрема, для дослідження змісту поняття «освіта», де-факто, не є аналітичними. З цієї причини, вони природніше виглядали б у додатках, звільнивши місце для концентрації уваги авторки на з'ясуванні сутності освіти як соціально-економічної категорії. Це зауваження стосується і табл. 4.10 (стор. 345-348) та інших.

3. У підрозділі 1.1 окреслено сучасні концепції управління такі, як: TQM, СІР, ВРІ, ВРР тощо (стор. 53-54). Кожна з них згадана, але змістовне наповнення, а також позитивні та негативні риси визначено лише для Total Quality Management (TQM). Вона, на думку міжнародних організацій (у тому числі, – авторитетної ISO), більшості відомих нам фахівців є такою, що найкращим чином відповідає потребам підприємств матеріального

виробництва. Але: вважаємо, що було б корисно проаналізувати особливості застосування й інших, зокрема у тій частині, що стосується управління діяльністю освітньої організації.

4. Сталося так, що, прагнучи якнайкраще осмислити стан та тенденції управління діяльністю освітніх організацій, здобувачка опинилася у полоні розлогої інформації від Державної служби статистики України. Як наслідок, підрозділ 2.1 (стор. 129-144) виявився перевантаженим громіздкими (знов-таки) таблицями, аналіз яких допоміг виявити динаміку діяльності вітчизняних освітніх організацій. Зокрема, за освітніми та кваліфікаційними рівнями. Не переконані, що ця частина аналітичного розділу дисертаційної роботи була абсолютно доречною. А от увага до організаційно-економічних показників діяльності закладів вищої освіти, якої бракує, могла б висвітлити стан їхньої конкурентної спроможності, надати додаткові аргументи на користь розбудови систем управління якістю.

5. У третьому розділі (стор. 214-267) виникла аналогічна проблема, але на цей раз з аналізом запроваджених і сертифікованих систем управління якістю та висвітленням досвіду їх застосування в Одеській національній академії зв'язку імені О.С. Попова. По-перше, він не є унікальним: СУЯ ОП створені і в інших ВНЗ. Наприклад, в Університеті економіки і права «Крок», Івано-Франківському національному медичному університеті, у Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова тощо. По-друге, окремі приклади, навіть блискучі, не складають підґрунтя для наукових узагальнень. Отже, потребує пояснення, чим саме ця освітня організація виявилася настільки «цікавою» в контексті дослідження, про яке йдеться.

6. У підрозділі 3.2 (стор. 230-249), представлено авторський доробок із моделювання процесів системи управління якістю діяльності освітньої організації. Впадає у очі той факт, що часом його завдання визначається як «візуалізація» (стор. 238, 239) і тому передбачає застосування методик, на кшталт Unified Modeling Language, для побудови відповідних діаграм. У інших випадках йдеться про «віртуалізацію» (стор. 230). Як синонім моделювання процесів, цей термін застосовано у дисертації та у деяких публікаціях пані Ірини. Ми ж притримуємося тієї думки, що віртуалізація процесу навчання є наслідком залучення до нього інформаційно-комунікаційних технологій із створенням особливої платформи навчального середовища.

7. Складно не погодитися з констатацією, що освітні організації здійснюють покладені на них соціально-економічні функції під впливом імпульсів, згенерованих зовнішнім та внутрішнім середовищем, у якому вони

перебувають. З цієї причини, цілком логічним виглядає прагнення здобувачки систематизувати чинники що здійснюють вплив на якість діяльності освітньої організації (стор. 280-299). Між тим, переконані, що, табл. 4.2 (стор. 288-289) виглядала б змістовніше, якби у рядку 7 йшлося не про політико-правові, але про інституціональні фактори. Вони містять у собі політико-правову складову та «корпоративні» інституції. Усім, хто мав справу з розробкою систем управління якістю у вищих навчальних закладах та їхніх підрозділах, добре відомий перелік стандартів, які повинні бути розроблені для налагоджування роботи системи, а тим більше її сертифікації. Здобувачка – не виключення, судячи з відомостей, вміщених у тих чи інших розділах рукопису (табл. 3.1., стор. 228-229, рис. 3.4. стор. 241).

8. При викладенні науково-методичного підходу до формування системно-кібернетичної моделі управління діяльністю освітньої організації (підрозділ 5.1, стор. 387-421), вважаємо не у повному обсязі окресленим коло об'єктів і суб'єктів освітньої діяльності у контекстах моделей: державно-соціальної та регіонально-соціальної; інноваційно-управлінської; креативно-методологічної тощо. З цієї причини, звернення до них виглядає скоріше аналітичним оглядом, а ніж конструктивною пропозицією щодо практичного застосування.

9. Підрозділ 5.3 (стор. 436-447) присвячений, між іншим, розвитку методичного підходу до оцінювання якості діяльності науково-педагогічних працівників. Потребу у ньому не викликає сумніву. Проте, викликає розчарування відсутність аргументів на користь обраного методу рейтингової оцінки. Його порівняння з іншими, їх бодай конспективний огляд (ще краще - порівняння недоліків та переваг, зробило б здійснений авторкою вибір по-справжньому ґрунтовним.

Перелічені недоліки, будемо відверті, не прикрашають рукопис, однак, не позначаються суттєво на в цілому позитивних враженнях від науковій та практичній цінності дисертації.

Загальна оцінка дисертаційної роботи.

Таким чином, проведена офіційним опонентом експертиза рукопису, автореферату та наданих йому публікацій дає підстави для наступних констатацій:

1. Дисертація «Управління діяльністю освітньої організації на засадах багатовимірною оцінювання якості», яку подано на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності), за своїм змістом, основними науковими положеннями, теоретичними узагальненнями, висновками і практичними рекомендаціями являє собою завершене,

самостійно виконане наукове дослідження, в якому викладено авторський підхід щодо управління якістю у вищих навчальних закладах.

2. Отримані автором результати у сукупності та взаємозв'язку:

а) мають високий ступінь наукової новизни, достатнє теоретичне і практичне значення;

б) вирішують важливу науково-прикладну проблему багатовимірного оцінювання якості діяльності ВНЗ, що відіграє суттєву роль для розвитку економічної науки та практики управління надавачами освітніх послуг.

3. Положення наукової новизни, висновки і рекомендації дисертації відповідають вимогам щодо обґрунтованості, достовірності, оригінальності, є авторськими здобутками, мають як наукову, так і практичну цінність.

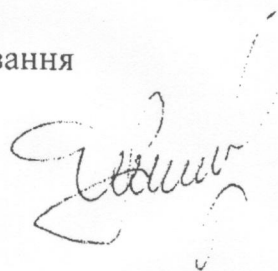
4. Праці, опубліковані у фахових виданнях, у повному обсязі відбивають основні положення дисертації. Рукопис та автореферат оформлено відповідно до чинних вимог.

5. Дисертація відповідає вимогам пунктів 9, 10, 12, 13 та 14 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. №567 (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 656 від 19 серпня 2015 року, №1159 від 30 грудня 2015 року, №567 від 27 липня 2016 року).

6. Станкевич Ірина Володимирівна – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

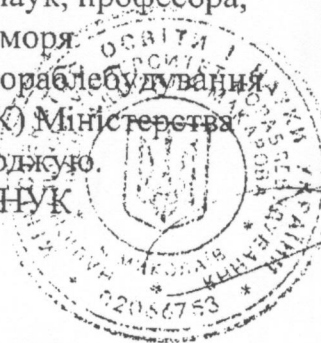
Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
декан факультету економіки моря
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
Міністерства освіти і науки України,
заслужений діяч науки і техніки України

В.Н.Парсяк

Підпис доктора економічних наук, професора,
декана факультету економіки моря
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова (НУК) Міністерства
освіти і науки України підтверджую.
Вчений секретар Вченої ради НУК

Уткіна С.А.

НДУ-48113
20.09.18